

Habilitering & Hjälpmedel

Kerstin Liljedahl, FoU-chef
046-77 05 51, 0706-55 35 01
kerstin.liljedahl@skane.se

Datum
2007-02-09



Programbeskrivning

Forsknings-samverkan mellan Lunds universitet, Malmö högskola och Region Skåne

Forskningsplattformen

Handikappvetenskap med inriktning mot rehabilitering

Bakgrund och motivering

Inom ramen för *Skånsk livskraft – vård och hälsa* genomförde Forsknings- och utvecklingsenheten i koncernadministrationen och Forsknings- och utvecklingsenheten vid förvaltningen Habilitering & Hjälpmedel en analys av kunskapsbehov inom nämnda förvaltning¹. Habilitering & Hjälpmedel är sedan några år en del av hälso- och sjukvården i Region Skåne men har ett annat uppdrag och verksamhetsinriktning. Snarare än en medicinsk utgångspunkt finns där en tvärvetenskaplig utgångspunkt relaterat till såväl medicinsk aspekt som pedagogisk, psykologisk, social och teknisk. Syftet med analysen var dels att beskriva nuvarande och framtida behov av forskning och utveckling, dels att uppmärksamma behov av forskning relaterat till fler vetenskapsområden än det medicinska. Analysen mynnade i fyra behovs- och utvecklingsområden för forskning, vilka refereras till i denna programbeskrivning under rubriken Forskningsprogrammet. Den mynnade också i ett förslag att etablera en forskningsplattform inom rehabiliteringsvetenskap mellan Region Skåne och de skånska lärosätena. I budget- och verksamhetsplanen för år 2007 står behovet formulerat, "...finns ett behov av att skapa en forskningsplattform för rehabiliteringsvetenskap i Skåne. Detta bör ske i samverkan mellan Region Skåne, de skånska lärosätena, kommunerna och handikapporganisationerna" (Regionstyrelsen 2006-11-27).

Medborgarperspektivet är en viktig värdegrund inom hälso- och sjukvården. För människor med funktionshinder får detta en särskild betydelse i ljuset av tidigare förhållanden. Förr betraktades dessa personer som människor utanför en s k normalitet. Successivt har synsättet förändrats till att alla människor, också personer med funktionshinder, ingår i en samhällelig gemenskap. Stödformer inom ramen för rehabilitering har ändrats från att *integrera* personer med funktionshinder i en normalitet, till att stärka människor med funktionshinder *inkluderade* i samhället. Från att tidigare behandlats/bemötts kollektivt utifrån funktionshindret finns det idag en tonvikt på individen som person, någon som alla andra med rättigheter och skyldigheter. Målen för rehabiliteringsinsatser för enskilda är att på vars och ens villkor kunna delta i en social gemenskap med andra, erfara största möjliga hälsa och leva efter egna val². *Forskningsplattformens kärna* är att

¹ Behov av forskning och utveckling inom Habilitering & Hjälpmedel i Region Skåne, Liljedahl & Rooke, 2006. Forskningsberedningen 2006-02-06; Rehabiliterings- och hjälpmedelsnämnden 2006-02-23

största möjliga hälsa och leva efter egna val². *Forskningsplattformens kärna* är att utveckla vetenskaplig kunskap om habilitering utifrån detta nyare förhållningssätt.

Exempel på offentliga dokument som stödjer perspektivskiftet på ett internationellt plan är FN:s standardregler för mänskliga rättigheter och det pågående arbetet med ett godkännande av en FN-konvention inriktad på människor med funktionshinder *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* som antogs av FN:s generalförsamling 13 december 2006³. Konventionen förväntas formellt träda i kraft i Sverige inom ett par år. Oavsett form och grad av funktionsnedsättning är funktionshindrade, oavsett kön, religion, etnisk bakgrund etc., därmed berättigade till samma möjligheter och rättigheter som alla andra medborgare. Det gäller också FN:s barnkonvention som slår fast att *bar-nets bästa* alltid ska sättas främst och att barnet har *rätt att uttrycka* sin mening i alla frågor som berör det. WHO:s klassifikationssystem ICF⁴ från 2001 är giltig för alla människor och bygger på en helhetssyn – sammantagen medicinsk och social modell – med ett centralt hälsoperspektiv. Nationellt finns exempelvis stöd i ”Lagen om stöd och service för vissa funktionshinder” (1994) och i propositionen ”Från patient till medborgare, en nationell handlingsplan för handikappolitiken ” (1999/2000: 79). Regionalt finns uttryck för samma synsätt i Region Skånes övergripande styrdokument Handikappolitiskt handlingsprogram (Regionstyrelsens beslut 2002-04-22/23), och i förvaltningens Habilitering & Hjälpmedel dokument om Mål och Strategier (2007).

Internationellt, nationellt och regionalt lyfts således medborgarperspektivet fram för människor med funktionshinder. Region Skåne har därvid ett uppdrag att aktivt verka för utvecklingen och etablerandet av de nödvändiga förutsättningar som krävs för att alla medborgare fullt ut ska kunna realisera såväl sina förmågor som rättigheter med avseende på t.ex. utbildning, arbete, hälsa, sport, fritid, social och kulturell gemenskap, föräldraskap, ägande, politiska och juridiska rättigheter. Forskningsplattformen blir ett viktigt sammanhang för att bidra till att *utveckla och upprätthålla kompetens* för omsättningen i praktiken.

Perspektivskiftet till ett inkluderande, medborgerligt synsätt innebär att nya metoder, stöd och insatser behöver utvecklas på vetenskaplig grund. I det regionalt övergripande handikappolitiska handlingsprogrammet markeras detta särskilt, både i programförklaringen och i ett kapitel om kunskapsutveckling och forskning. Det finns nu en forsknings- och utvecklingsenhet inom förvaltningen Habilitering & Hjälpmedel och forskningsplattformen syftar till att ytterligare stärka en forskningsbaserad kunskapsutveckling i nära knytning till praktiken. En grundidé för forskningsplattformen är att *praktiken* (dvs professionella och brukares behov) är *aktiv aktör* i att ange inriktningen av forskningsområden. Denna delaktighet i att ange områden för forskning ökar också möjligheten att *använda framtagna forskningsresultat*.

I analysen (Liljedahl & Rooke) framgår det tydligt att Region Skånes habiliteringsansvar kräver solida fundament av tvärvetenskaplig kunskap som underlag för beslut om strategiska vägval och insatser. Detta i sin tur underförstår behovet av ett ökat, välplanerat samarbete mellan Region Skåne och skånska forsknings- och utbildningsinstitutioner.

² Ur Mål och Strategier 2006 för förvaltningen Habilitering & Hjälpmedel

³ <http://www.un.org/esa/socdev/enable/>

⁴ International Classification of Functioning and Health, 2001

Forskningsprogrammet

Människor med varaktiga funktionshinder lever i en livssituation som bl a präglas av diagnos, ålder, personlighet och social situation. En komplex livssituation under lång tid, ibland livslång, möter samhällets stödverksamhet i en habiliterings- och rehabiliteringsprocess. I denna process är det *funktionshindret* som fokuseras, dvs konsekvenser av en sjukdom/skada. Konkret möter den enskilde och dennes anhöriga en mängd professionella i team: arbetsterapeuter, audionomer, fritidskonsulenter, kuratorer, logoped-er, läkare, pedagoger, psykologer, sjukgymnaster, sjuksköterskor, tekniker etc. Behovet av forskning om samspelet mellan de olika habiliteringsaktörerna och den enskilde är stort. Därvid är det inte minst viktigt att beakta interaktionen mellan olika ansvarsområden, mellan huvudmän som stat, kommun och Region eller mellan verksamhetsområden som vård och skola.

Utmärkande för forskningsprogrammet

Den praxisnära handikappforskningen – medicinsk, teknisk och samhällsvetenskaplig – hämtar sina forskningsfrågor från den vardagsverklighet som omger människor med funktionshinder. De senaste tio åren har denna forskning utvecklats genom professions-specifika områden, exempelvis av sjukgymnaster, arbetsterapeuter och socionomer. Expansionen av professionsanknuten forskning har emellertid lett till att ett tomrum uppstått *mellan* specialistkunskaperna; de olika kunskapsområdena avlägsnas från varandra, vilket på sikt kan skapa svårigheter i teamarbetet ute i verksamheterna där ett helhetsperspektiv eftersträvas. Risk finns också för att brukarperspektivet tappas bort. Kunskapsutvecklingen inom ramen för samsyn och *helhetsförståelse* i arbetet har inte prioriterats i forskningssammanhang.

En människas livssituation är unik utifrån sina villkor och förutsättningar. För att utveckla goda stödformer som kan möta människors olika behov för välbefinnande, är det viktigt att professionella begrepp och verktyg baseras på kunskap som utvecklas utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv.

Utmärkande för forskningsprogrammet är tvärvetenskaplig samverkan kring forskningsfrågor hämtade ur den funktionshindrades vardagsverklighet. En sådan samverkan representerar ett helhetstänkande som innebär:

- att problematisera *komplexiteten* av samverkande kunskapsområden, dvs ett tvärvetenskapligt förhållningssätt, motsvarande den teamsamverkan som sker i praktiken.
- att fokusera en *situationsbundenhet*, dvs den enskilde lever, utvecklas och hantear sin situation i förhållande till sitt sociala sammanhang, motsvarande den vardagssituation som enskilda finns i.
- att förena *teori och praktik*. Professionella och brukare deltar i forskningen och har möjlighet att både påverka forskningsinriktning och använda forskningsresultat. Forskaren och läroanstalten har tillgång till en praktik för sin forskning något som fördjupar förståelsen av teorier genom ett meningsfullt innehåll.

Fyra forskningsområden

I den nämnda analysen av kunskapsbehov inom Habilitering & Hjälpmedel identifierades fyra huvudsakliga behovs- och utvecklingsområden för forskning: Egenkraft, Framgångsfaktorer för vardagen och livet, Tidsbundenhet och Metodutveckling. De olika forskningsområdena interagerar och är snarare perspektiv med olika tyngdpunkter än

strikt åtskilda områden. För en mer detaljerad beskrivning av de olika områdena hänvisas till rapporten av Liljedahl och Rooke, 2006.

Egenkraft beskrivs exempelvis som kunskapsutveckling om kommunikation, självkänsla, delaktighet, den egna viljan, drivkrafter och ett salutogent arbetssätt. De kan ses som olika grundelement för att stärka barns, ungas och vuxnas egenkraft i habiliteringsprocessen. Ett väsentligt begrepp är empowerment, individens utveckling av kontroll och makt över sin egen livssituation. Forskningsfrågor inom detta område kan vara: hur skapar teamet förutsättningar så att barnet eller den unge kan uttrycka sin egen vilja? På vilket sätt kan habiliteringen stärka barnets kommunikativa förmåga?

Framgångsfaktorer för vardagen och livet handlar om att se bortom den omedelbara situationen, att se hur habiliteringsprocessen kan organiseras för att stärka barnet, den unge eller den vuxne i vardagen, utanför den kliniska miljön. Basala frågor handlar t ex om, hur en generalisering från en situation till en annan kan möjliggöras, eller vilka förmågor hos den enskilde eller förutsättningar i miljön kan utvecklas för att vardagen ska kunna hanteras bättre (fritiden, arbetet).

Tidsbundenhet lyfter fram den variation och tolkning av begrepp som finns i relation till social och kulturell förändring. Lagstiftning och verksamhetens praxis har stor betydelse för människors vardagsliv, särskilt om man i hög grad är beroende av samhällets stödsystem. Människor med funktionshinder är därför särskilt utsatta för olika samhällsförändringar. Tidsbundenhet som forskningsområde avser bl a att granska nutidens utveckling och trender i relation till längre förlopp och övergripande idéer och värderingar inom och utanför professionerna.

Metodutveckling syftar dels till att granska och utveckla evidens- och kunskapsbaserade behandlingsmetoder, dels utveckla vetenskapliga metoder för att studera habiliteringsprocessen som en helhet i brukares vardagssammanhang. Det gäller att bidra till att *förklara* och *förstå* livssituationer med vetenskaplig metod och teori. En annan viktig forskningsgren är att vetenskapligt studera emancipatoriska (frigörande) processer i enlighet med habiliteringens mål.

Forskningsprogrammet kan dels beskrivas ha ett antal utmärkande drag: komplexitet, situationsbundenhet, föreningen av teori och praktik, dels innehålla de här beskrivna fyra forskningsområdena. Sammantaget ger dessa olika delar ett viktigt innehåll för programmet som helhet och möjlighet att utveckla olika forskningsuppgifter. Det är viktigt att se forskningsområdena som exempel för vår tid, som stämmer överens med den tidsanda och ideologi som nu präglar handikappområdet. Som ett av områdena visar på, det tidsbundna, följer utvecklingen inom handikappområdet den allmänna samhälls- och kunskapsutvecklingen, vilket innebär att forskningsfrågor också ändras från tid till annan.

Organisering av forskningsplattformen

Inom forskarsamhället arbetar man i princip med tre skilda strategier för att öka kunskapsstillväxten inom prioriterade områden med tvärvetenskaplig karaktär. De sätter var och en fokus på olika satsningar inom den akademiska karriären. Var och en av dessa har sina fördelar och nackdelar. De lyfts ofta fram i mer eller mindre renodlade former, men i allmänhet är de kombinerade, eftersom de i det långa loppet förutsätter varandra

för att kunna åstadkomma ett långsiktigt kunskapsuppbygge.

En strategi siktar på att bygga upp forskning kring en senior forskargrupsledare, som kan ta ansvar för uppbygget för en forskargrupp, som består av både doktorander och andra disputerade – i allmänhet yngre – forskare. Från ett forskarfinansiellt perspektiv kan man välja antingen att fokusera på rekryteringen av den seniore ledaren – i allmänhet en professor – genom en finansiering av en professur. En annan strategi är att finansiera doktorander för att därigenom öka tillväxten av engagerade forskare underifrån. Under senare år har inrättandet av så kallade postdoc-tjänster framstått som en tredje strategi för att lyfta upp vissa vetenskapsfält som ofta använts av de nationella forskningsråden.

Vid uppbyggandet av en plattform inom habiliteringsområdet tror vi att man i varje fall inte initialt skall binda sig för att prioritera ett sätt framför det andra. Var man skall lägga den strategiska tyngdpunkten är beroende av den process under vilken plattformen organisatoriskt förbereds och implementeras.

Visionen är att inom en femårsperiod bör det finnas minst en internationellt ledande forskargrupp med handikappvetenskaplig inriktning inom habiliteringsområdet i Skåne. Forskarna bör i olika avseenden berika habiliteringspraktiken inom regionen, så att denna tillhöra landets främsta ifråga om kompetensutveckling och kunskapsförsörjning. Med forskningen som bas skall det också skapas förutsättningar för näringslivet – och då tänker vi i minst lika hög grad på den tjänsteproducerande som varuproducerande sektorn – att utveckla insatser som vänder sig till människor med funktionshinder i allmänhet och till yngre i synnerhet. Vid varje lärosäte i Skåne skall utvecklingen av kunskapen – inte minst inom de fyra forskningsperspektiven som tidigare beskrivits - ha berikat de olika utbildningar, som ges med tillämpning på området.

Forskningsplattformen bör kunna bli ett avstamp för att externa forskningsmedel såväl nationellt som internationellt (bl a inom ramen för EU) skall kunna tillföras området och regionen. Erfarenheten från många andra likartade forskningsprioriteringar är att de kan ge upphov till en finansiering som blir större än satsningen på t ex en plattform.

Pågående forskning i Skåne

Vid vår inventering av de verksamheter, inom den högre utbildningen och forskningen i Skåne, som har relevans för habiliteringsområdet kan vi i korthet nämna några aktörer som är av särskild vikt.

För det första finns HAREC, som en nod inom hela det handikappvetenskapliga fältet. Genom HAREC har det funnits en naturlig koppling dels till olika verksamheter, som arbetar med personer med funktionshinder i Skåne, dels med brukarna och deras organisationer. HAREC har också bildat grunden för en samverkan mellan olika enskilda forskare eller forskargrupper. Detta har varit särskilt viktigt vid utvecklingen av den tredje uppgiften bland annat vid den årliga återkommande Handikappforskningens dag, där forskarsamhället haft möjlighet att föra ut de handikappvetenskapliga landvinningarna i södra Sverige till en bred allmänhet.

Den forskning som initierats direkt genom HAREC:s försorg har i första hand varit knuten till institutionen för Hälsa, vård och samhälle vid Lunds universitet, särskilt sektionen för Socialmedicin och Global hälsa. Många av insatserna har berört ungdomar, inte minst de som varit relaterade till ingångar i arbetslivet, men något särskilt habiliteringsperspektiv har inte varit uttalad i den forskning som bedrivits i anslutning till denna.

Vid institutionen har också andra forskare varit aktiva med relevans för habiliteringsområdet särskilt de med anknytning till sjukgymnastik som arbetsterapi.

En annan aktör inom området har varit CERTEC, vid Lunds Tekniska Högskola, Institutionen för Designvetenskap. CERTEC har fått betydande stöd från Region Skåne och har bland annat därigenom kunnat utveckla flera forskningsfält med anknytning till rehabiliteringsteknik och liknande områden som har betydelse för personer med funktionshinder. Vissa delar av denna forskning har särskilt rört de målgrupper som habiliteringen främst arbetar med.

En tredje aktör bland Skånes lärosäten, som i betydande utsträckning satsat på det handikappvetenskapliga fältet, är Hälsa och samhälle vid Malmö Högskola. Redan från starten utvecklade Malmö Högskola ett särskilt utbildningsprogram inom området, som man numera meddelar i området 1-60 poäng. I samband av etableringen av denna utbildning har man också rekryterat flera aktiva forskare till området. Man har även besatt ett antal kombinerade lärare/forskartjänster till andra delar av utbildningarna som t ex inom socialt arbete, folkhälsa och omvårdnad. Emellertid har man inte här heller gjort en explicit satsning på habiliteringsfältet.

En annan del av Malmö Högskola är lärarutbildningen, som inom området specialpedagogik samlat flera av Skånes mera aktiva forskare inom handikappvetenskap. Det ligger i sakens natur att specialpedagogiken i första hand sysslar med habiliteringsnära områden, eftersom man i första hand vänder sig till ungdomar inom grundskola och gymnasium. Det finns emellertid en betydande skillnad mellan å ena sidan det forskningsspår som i första hand är inriktad på inlärning för speciella grupper och å andra sidan det som tar sikte på att med andra typer av insatser förbättra dessa gruppers villkor med den typen av arsenal som står habiliteringen till buds. Vi förutsätter dock att även specialpedagogiken är med i processen att forma en framgångsrik habiliteringsplattform i Skåne.

Det finns många andra aktörer vid lärosätena i Skåne, som på skilda sätt är av betydelse för en framgångsrik uppbyggnad av en habiliteringsplattform. Det gäller t ex de enskilda forskare inom skilda institutioner vid Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet som i ämnen som psykologi, pedagogik, socialt arbete, sociologi eller statsvetenskap bedriver forskning med tillämpning inom habiliteringsområdet. Vi kan identifiera några enskilda sådana forskare och doktorander, som dock inte sammantaget vid någon institution är tillräckligt betydelsefulla för att forma ett underlag för en forskargrupp med inriktning mot habilitering. Det gäller också de insatser som t.ex. görs vid Högskolan Kristianstad, där det måste vara naturligt att försöka upprätthålla den dialog som finns här och som t.ex. sysslat med etnicitetsperspektivet kring barn med funktionshinder.

Vi är medvetna om att vi inte gör den levande habiliteringsforskningen i Skåne full rättvisa i den här genomgången. Vi kan dock notera att det i första hand finns två institutioner/områden, som var och en på sitt sätt förefaller kunna utgöra en grund för utvecklingen av en levande och stark forskningsplattform inom handikappvetenskap med inriktning mot habilitering. Det är å ena sidan Institutionen för Hälsa, vård och samhälle vid Lunds universitet och å andra sidan området Hälsa och samhälle vid Malmö Högskola. Vi anser det faktum att bägge dessa verksamheter är organiserade vid skilda lärosäten, inte bör hindra dem från att samverka. Tvärtom finns det utomordentliga möjligheter för dem att göra detta inom ett område som detta, då de dels i viss mån representerar olika ingångar rent vetenskapligt. Tyngdpunkten vid LU ligger i första hand på forskning som är mera medicinskt anknuten bl. a. inom områden som sjukgymnastik,

arbetsterapi eller socialmedicin. Vid Malmö Högskola har den i första hand en mera social inriktning mot områden som socialt arbete och samhällsinriktad handikappvetenskap. Dessutom ligger delar av institutionen vid Lunds universitet i grannbyggnaden i huset vid sidan om Hälsa och samhälle vid Malmö Högskola. Det är med andra ord inte minst ur lokaliseringssynpunkt upplagt för ett samarbete goda grannar emellan.

Resurser

Frågan hur plattformen för habilitering skall bli det bästa möjliga avstampet för en fruktbar forskning i Skåne bestäms av en rad faktorer. En viktig sådan är de ingående lärosätenas beredvillighet att ställa upp med motfinansiering, som gör att plattformen kan samla en eller flera forskargrupper, som huvudsakligen arbetar med inriktning mot habiliteringsfältet. Hur motfinansieringen löses beror bl.a. på omständigheterna hos intressenterna vid de olika institutioner/områden. Den injektion som Region Skånes medfinansiering för utvecklingen av en plattform inom området rimligen bör betyda är att vi i Skåne vid ingången av 2009 bör ha nått följande mål.

- Ha en professor inom handikappvetenskap med inriktning mot habilitering
- I övrigt ha minst fem redan disputerade forskare som arbetar med denna inriktning
- Ha fem doktorander från olika vetenskapliga discipliner verksamma inom fältet.

Det måste betonas att den ekonomiska satsningen på en forskningsplattform innebär att Regionen skall få tillbaka resurser i form av kompetenshöjning och en närhet till forskningen, som gör olika typer av utvecklingsprojekt inom området för verksamheten möjliga. Existensen av en särskild FoU-enhet vid Habilitering & Hjälpmedel inom verksamheten är av stor strategisk betydelse för att säkerställa kunskapsförsörjningen. Det är därför logiskt att utveckla en forskningsplattform inom detta fält, eftersom det blir en ännu tydligare relation mellan lärosätena i regionen och habiliteringsverksamheten med dess FoU-verksamhet som ett naturligt gränssnitt. Genom denna verksamhet kan man dessutom tänka sig att det i framtiden blir möjligt med olika typer av kombinationstjänster i relation till lärosätena.

I enlighet med Regionstyrelsens verksamhetsplan för 2007 har arbetet för att realisera forskningsplattformen med samverkan mellan Region Skåne, de skånska lärosätena, kommunerna och handikapporganisationerna inletts. Sålunda har FoU-chefen vid Habilitering & Hjälpmedel vid flera tillfällen haft överläggningar med ledande företrädare för såväl Lunds universitet som Malmö högskola. Vidare har frågan behandlats i HAREC:s styrelse, där företrädare för samtliga lärosäten och forskningsområden i regionen är företrädade. Man beslöt därvid att ge sitt fulla stöd till förverkligandet av forskningsplattformen.

Vidare har frågan om plattformen förts ut till olika brukarorganisationer. Samtliga har ställt sig positiva till den planerade satsningen. Detta kom bland annat till uttryck i samband med att plattformen diskuterades vid HAREC:s brukarpanel, där företrädare för brukarna samlas för att ge feedback på planerad och pågående forskning. Samtal har också skett med företrädare för kommunförbundet Skåne, som preliminärt ställer sig mycket positiva till inrättandet av en forskningsplattform.

Det är angeläget att man vid implementeringen av forskningsplattformen finner lämpliga vägar för att tillgodose goda samverkansformer mellan olika aktörer och intressenter på området. För att säkerställa detta kommer lämplig samverkansstruktur att formuleras under 2007.

Tid- och arbetsplan

Förankringen och den fortsatta utvecklingen av arbetet med forskningsplattformen kommer att fördjupas under 2007 inom såväl Region Skåne som hos de berörda lärosätena. Arbetet med utvecklingen och implementeringen från lärosätena i Skåne leds och koordineras av föreståndaren för HAREC och från Regionsidan av FoU-chefen vid Habilitering & Hjälpmedel. Av vad som hittills framkommit i förankringsprocessen finns det en uttalad vilja till motfinansiering hos såväl Lunds universitet som Malmö högskola. Under den fortsatta processen kommer sålunda bland annat frågan om motfinansiering från lärosätena att särskilt uppmärksammas och närmre bestämmas. Förankringsprocessen fortsätter med olika samverkansparter i och utanför lärosätena såväl inom ramen för HAREC-strukturen som vid särskilda kontakter, där man bland annat involverar brukarorganisationerna och kommunerna. Förberedelser för plattformen sker dessutom genom ytterligare inventering av avslutad och pågående forskning.